

Wojciech Furman*

**DRUGA POLSKO-NIEMIECKA SZKOŁA LETNIA
DLA MŁODYCH DZIENNIKARZY MEDIÓW
REGIONALNYCH I LOKALNYCH Z UKRAINY,
LWÓW/RZESZÓW, 21 IX – 1 X 2017**

Ten projekt był rozwinięciem przedsięwzięcia ubiegłorocznego. Grupę docelową stanowiło 20 młodych dziennikarzy z ukraińskich mediów regionalnych i lokalnych – takich, którzy już zdobyli pewne doświadczenia zawodowe, lecz z racji pracy w niewielkich, terenowych redakcjach mają mniej możliwości, aby bezpośrednio poznawać sposoby funkcjonowania mediów zagranicznych.

Niezmiennie były także główne założenia dotyczące programu zajęć. Chodziło o przekazanie wiedzy o normatywnych koncepcjach dziennikarstwa w demokratycznym społeczeństwie, o teorii gatunków dziennikarskich, prawie mediów oraz etyce dziennikarskiej. Uzupełnieniem wykładów, tłumaczonych konsekwentnie na język ukraiński lub rosyjski, były wizyty studyjne w redakcjach i instytucjach, pozwalające na bezpośrednie poznanie warunków ich pracy. W założeniu te wizyty powinny stanowić wprowadzenie do praktyk dziennikarskich, jakie zostały przewidziane w kolejnych edycjach szkoły letniej.

Dwa pierwsze wykłady odbyły się w siedzibie ukraińskiego partnera projektu, którym była Szkoła Dziennikarstwa Ukraińskiego Uniwersytetu Katolickiego we Lwowie. Niedawno zbudowany, nowoczesny kampus tego Uniwersytetu w lwowskiej dzielnicy Sychiw stwarza doskonale warunki do nauki. Najpierw prof. dr hab. Jacek Sobczak z Uniwersytetu SWPS w Warszawie przedstawił zagadnienia prawa prasowego oraz aktualne problemy etyki dziennikarskiej w Polsce. Było to wystąpienie oparte na bogatej praktyce prof. Sobczaka jako wieloletniego wykładowcy, autora podręczników akademickich oraz sędziego Sądu Najwyższego. Nic dziwnego, że spotkało się z uznaniem słuchaczy.

* Instytut Nauk o Polityce, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Uniwersytet Rzeszowski, al. Kopisto 2a, 35-959 Rzeszów, e-mail: wojciech.furman@ur.edu.pl

Po południu tego dnia uczestnicy spotkali się z kierownictwem Szkoły Dziennikarstwa UUK oraz zwiedzili studio radiowe i telewizyjne, z których korzystają studenci UUK. Następnie uczestnicy szkoły odwiedzili redakcję najpopularniejszego w mieście komercyjnego radia „Lwiwska Chwyła”. Radio mieści się w niepozornej, starej kamienicy w centrum Lwowa i prowadzone jest przez niewielki zespół młodych dziennikarzy.

W drugim dniu zajęć wykład na temat mediów regionalnych i lokalnych w Polsce wygłosił dr Paweł Kuca z Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autor od lat specjalizuje się w problematyce tych mediów, jest też redaktorem szeregu specjalistycznych publikacji. Wykład był zarazem przygotowaniem do wizyt w rzeszowskich redakcjach, zaplanowanych na kolejne dni szkoły. Po południu uczestnicy zwiedzili nową bibliotekę, lub raczej centrum multimedialne Ukraińskiego Uniwersytetu Katolickiego. Biblioteka budzi uznanie architektonicznym kształtem i nowoczesnymi rozwiązaniami. Na dole jest kafeeteria i pomieszczenia wystawowe, na kolejnych piętrach tematyczne czytelnie. Za przeszkłonymi ścianami rozciąga się widok na Park Stryjski lub na wzniesioną niedawno greckokatolicką cerkiew, już czynną, lecz jeszcze nieukończoną.

Kolejny dzień został przeznaczony na przejazd do Rzeszowa. Dzięki wygodnemu połączeniu kolejowemu Lwowa z Przemyślem podróż trwa tylko dwie godziny. W Przemyślu grupa przesiadła się do busa, ponieważ postanowiliśmy nadłożyć trochę drogi i wstąpić na krótko do Pawłokomy koło Dynowa. Na starym cmentarzu greckokatolickim znajduje się pomnik ponad trzystu mieszkańców tej wsi zamordowanych w marcu 1945 r. przez polskie oddziały samoobrony. W roku 2006 ten pomnik odsłonił uroczyście prezydenci Lech Kaczyński i Wiktor Juszczenko. Pomnik wskazuje wyraźnie, że Polacy bywali nie tylko ofiarami, lecz także sprawcami zbrodni i że współcześnie szanują pamięć ofiar.

Wieczorem, po zakwaterowaniu w domu studenckim „Filon”, zostało jeszcze trochę czasu na pierwszy spacer po mieście. Przewodnikami byli studenci politologii z Instytutu Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego. Następnego dnia wykład na temat polskiej szkoły reportażu wygłosił prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński z Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie. Autor jest uznanym specjalistą w tej dziedzinie. Okazało się, że wśród słuchaczy znalazła się spora grupa osób czytających ukraińskie przekłady dzieł Ryszarda Kapuścińskiego, Mariusza Szczygła czy Hanny Kral. Wykład i towarzysząca mu dyskusja wywołały żywe zainteresowanie.

Po południu uczestnicy zwiedzili Centrum Wystawienniczo-Kongresowe w Jasionce, by potem zdążyć na wizytę w redakcji dzienni-

ka „Nowiny”. Redaktor naczelny Stanisław Sowa przedstawił aktualne działania redakcji i odpowiadał na pytania. W tej wizycie wzięli też udział dwaj wykładowcy Uniwersytetu Ottona Fryderyka w Bambergu, którzy tego dnia przylecieli do Rzeszowa: dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych i Kulturoznawczych prof. dr Markus Behmer oraz dr Holger Müller.

Prof. Behmer wygłosił następnego dnia wykład na temat aktualnego stanu i funkcji mediów regionalnych w Niemczech. Przedstawił ich zalety, takie jak bliskość względem odbiorców i ich problemów oraz wynikającą z tego wiarygodność. Wymienił też wady – przewagę informacji nad publicystyką, ograniczanie krytyki, skłonność do stronniczego doboru tematów. Lokalne gazety w Niemczech często są monopolistami na swoim terenie – dotyczy to około 40% mieszkańców. Mimo to, jak wynika z badań, dla 69% ludności lokalna i regionalna prasa jest głównym źródłem informacji o lokalnych wydarzeniach, wyprzedzając pod tym względem internet (38%) i radio (32%).

Po południu uczestnicy zwiedzili Muzeum Polaków Ratujących Żydów w Markowej. W tej wizycie wzięli też udział obaj wykładowcy z Niemiec. Jak stwierdzili, było to dla nich pouczające doświadczenie. Na zakończenie dnia odbyła się jeszcze wizyta w Telewizji Polskiej w Rzeszowie.

Trzeci i ostatni dzień zajęć odbywanych w Rzeszowie rozpoczął się od wykładu, który przedstawił dr Holger Müller z Uniwersytetu w Bambergu. Mówił o aktualnych tendencjach w regionalnej i lokalnej radiofonii publicznej i komercyjnej w Niemczech. Przyznawanie licencji oraz nadzór nad treściami programowymi leży tam w kompetencji krajów związkowych. Na przykład w samej tylko Bawarii działa 70 naziemnych nadawców programów radiowych. Są wśród nich nadawcy powiązani kapitałowo z wydawnictwami prasowymi, jak również z zagranicznymi organizacjami medialnymi. Mimo tak dużej liczby nadawców rynek radiowy w Bawarii cechuje się silną koncentracją. Żaden nowy nadawca nie ma szans wejścia na ten rynek, co najwyżej może kupować udziały w istniejących rozgłośniach. Taka sytuacja może oznaczać niebezpieczeństwo pojawienia się lokalnego lub regionalnego monopolu.

W popołudniowej części zajęć odbyły się dwie wizyty. W departamencie promocji Urzędu Marszałkowskiego uczestnicy mogli dowiedzieć się, jak przebiega współpraca tego urzędu z dziennikarzami mediów regionalnych i lokalnych. Podczas drugiej wizyty w Radio Rzeszów mogli obserwować przygotowanie i nadawanie programu. Doszło też do nagrania krótkiej rozmowy o powinnościach mediów regionalnych, w której wypowiedzieli się dziennikarze z Ukrainy, przedstawiciel

gospodarzy oraz obaj goście z Niemiec. Rozmowa została wyemitowana i jest dostępna wśród innych materiałów powstałych jako efekt tegorocznej szkoły letniej. Wszystkie te materiały można znaleźć w witrynie Instytutu Nauk o Polityce UR pod adresem <http://www.politologia.univ.rzeszow.pl/pl>

Kolejny dzień przeznaczono na powrót do Lwowa. Ponieważ między przyjazdem pociągu z Rzeszowa do Przemyśla a odjazdem do Lwowa pozostawały blisko dwie godziny, ten czas został wykorzystany na krótki spacer po mieście. Grupę oprowadził mieszkaniec Przemyśla i zarazem absolwent politologii UR Arkadiusz Południak. Pokazał najważniejsze zabytki oraz miejsca ważne dla stosunków polsko-ukraińskich.

Następny, przedostatni dzień zajęć rozpoczął się od wizyty w Konsulacie Generalnym Rzeczypospolitej Polskiej we Lwowie. Dyrektor Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej Krzysztof Rak, który specjalnie przyleciał na ten dzień do Lwowa, przedstawił działalność Fundacji. Następnie były ambasador Ukrainy w Polsce prof. Markian Malski oraz konsul generalny RP we Lwowie Rafał Wolski opowiedzieli uczestnikom o swoich bardziej i mniej dobrych doświadczeniach w kontaktach z dziennikarzami obu krajów. Obaj wskazali na skłonność dziennikarzy do poszukiwania sensacji, przy znacznie mniejszej chęci pisania o udanej współpracy gospodarczej obu krajów. Pytania stawiane przez uczestników dotyczyły przede wszystkim sytuacji na przejściach granicznych po niedawnym zniesieniu obowiązku wizowego dla obywateli Ukrainy.

Po południu wykład na temat gatunków dziennikarskich w polskich mediach regionalnych i lokalnych przedstawiła mgr Urszula Kuźnik z Uniwersytetu Warszawskiego. Wykład stanowił nawiązanie do wcześniejszych publikacji tej autorki na powyższy temat.

Następny dzień rozpoczął się od wykładu prof. Wojciecha Furmana z Uniwersytetu Rzeszowskiego na temat związków między dziennikarstwem a public relations w Polsce. Po omówieniu obu tych terminów mówca przedstawił szereg przykładów z ostatnich kilkunastu lat, dobrze świadczących o udanej transformacji polskiego dziennikarstwa. Po południu uczestnicy złożyli wizytę w dziale promocji Urzędu Miasta Lwowa. W zabytkowych wnętrzach lwowskiego ratusza mogli dowiedzieć się, jak przebiega współpraca z miejscowymi dziennikarzami i usłyszeć odpowiedzi na swoje pytania.

Na zakończenie wszyscy uczestnicy wypełnili anonimową ankietę. Ocenili w niej przydatność oraz sposób prowadzenia poszczególnych zajęć, mogli też przedstawić wszelkie dodatkowe uwagi oraz zadeklarować chęć odbycia praktyki w redakcjach polskich lub niemieckich.

Większość zajęć została oceniona pozytywnie, choć nie zabrakło uwag krytycznych. Wszystkie te uwagi pozwolą na lepsze przygotowanie kolejnych edycji szkoły.

Projekt był współfinansowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec. Partnerem projektu była Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej. Część kosztów poniosło także Województwo Podkarpackie, Miasto Rzeszów, Ukraiński Uniwersytet Katolicki we Lwowie oraz Uniwersytet Rzeszowski.